

Шевчук О.А., Кришталь О.О.

*Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського*

РІДКІСНІ ТА ЗНИКАЮЧІ ВИДИ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН ВІННИЧЧИНИ

Суттєвим джерелом сировини, що широко використовується в різних галузях народного господарства є дикорослі рослини. Особливо це стосується досить обширної групи лікарських рослин, які використовуються як лікарські засоби безпосередньо, або після переробки їх сировини на галенових фабриках, або хіміко-фармацевтичних заводах.

Різне використання природних ресурсів має поєднуватися з заходами з охорони та відновлення цих заростей після заготівлі, має бути науково обґрунтоване, раціональне, що гарантує забезпечення нагальних та перспективних потреб всіх галузей в сировині рослинного походження.

Відомості про лікарські рослини на території Вінницької області практично відсутні. Деякі дані про лікарські рослини Вінницького району зустрічаються в роботах С.Д. Крикливої [1]. Однак, в цих роботах є лише короткі згадування про лікарські рослини. Цілеспрямованим вивченням лікарських рослин, які зростають на території Вінницької області і відносяться до рідкісних і зникаючих видів до цих пір не займалися.

Тому метою наших досліджень було вивчення дикорослих видів лікарських рослин у складі флороценотичних комплексів, а також їх приуроченості до категорій рідкісних і зникаючих видів рослин.

Серед лікарських рослин, які зростають на території Вінницької області, зустрічаються багато рідкісних і зникаючих видів. Їх відносять до 6 категорій рідкісності, запропонованих Міжнародною Спілкою Охорони Природи: 0 – види, що, очевидно, зникли з природних угруповань, місцезнаходження яких не підтвердилось з часу останньої зустрічі; 1 – дуже

рідкісні, що знаходяться під безпосередньою загрозою зникнення – мають менше 10 існуючих місцезнаходжень; 2 – рідкісні види, не підлягають прямій загрозі зникнення, мають до 30 місцезнаходжень, але можуть опинитись на межі зникнення в майбутньому; 3 – порівняно рідкісні, чисельність яких ще велика, але інтенсивно скорочується, можуть перебувати під загрозою зникнення в далекій перспективі; 4 – рідкісні види з невисоким ступенем загибелі генофонду, які не входять в вищевказані категорії; 5 – невизначені, тобто знаходяться під загрозою зникнення, але недостатня кількість знань про які не дозволяє дати достовірну оцінку їх сучасного стану [2, 3].

Нами встановлено, що до категорії 1 відносять наступні рідкісні і зникаючі лікарські рослини: *Aconitum nemorosum* та *A. lasiostomum*, *Pulsatilla grandis*, *Clematis integrifolia* з родини *Ranunculaceae*; *Scopolia carniolica* з родини *Solanaceae*.

Категорія 2 включає такі рідкісні рослини: *Aconitum antchora* з родини *Ranunculaceae*; *Astragalus dasyanthus* з родини *Fabaceae*; *Digitalis grandiflora* з родини *Scrophulariaceae*; *Equisetum telmateia* з родини *Equisetaceae*; *Allium ursinum* з родини *Alliaceae*; *Veratrum lobelianum* з родини *Melanthiaceae*; *Carex brevicollis* з родини *Cyperaceae*.

Категорія 3: *Althaea officinalis* з родини *Malvaceae*; *Menyanthes trifoliata* з родини *Fabaceae*; *Valeriana exaltata* з родини *Valerianaceae*; *Adonis vernalis* з родини *Ranunculaceae*; *Carum carvi* з родини *Apiaceae*; *Gentiana pneumonanthe* з родини *Gentianaceae*; *Helichrysum arenarium* з родини *Asteraceae*; *Platantera bifolia* та *P. chlorantha*, *Dactylorhiza incarnata* з родини *Orchidaceae*; *Hedera helix* з родини *Araliaceae*; *Lilium martagon* з родини *Liliaceae*.

Категорія 4: *Vinca minor* з родини *Aporocynaceae*; *Grataegus monogyna* з родини *Rosaceae*; *Nuphar luteum* з родини *Nymphaeaceae*; *Viburnum opulus* з родини *Caprifoliaceae*; *Convallaria majalis* з родини *Convallariaceae*; *Pulmonaria obscura* з родини *Boraginaceae*; *Tanacetum millefolium* з родини

Asteraceae; *Viola alba* та *V. odorata* з родини *Violaceae*; *Iris pseudacorus* з родини *Iridaceae*.

Категорія 5: *Polygonum bistorta* з родини *Polygonaceae*; *Cornus mas* з родини *Cornaceae*; *Polygonatum multiflorum* з родини *Convallariaceae*; *Pulmonaria officinale*, *Cynoglossum officinale* з родини *Boraginaceae*; *Rubus caesius*, *Padus racemosa* з родини *Rosaceae*; *Inula helenium* з родини *Asteraceae*; *Solanum dulcamara* з родини *Solanaceae*; *Primula veris* з родини *Primulaceae*; *Ribes nigrum* з родини *Grossulariaceae*; *Thalictrum aquilegifolium* з родини *Ranunculaceae*.

Таким чином, серед лікарських рослин, які зростають на території Вінницької області виявлено 46 видів рослин, які відносяться до рідкісних і зникаючих видів.

Література:

1. Криклива С. Д. Вивчення лікарських рослин при проведенні навчально-польової практики з ботаніки / С. Д. Криклива, О. А. Шевчук, Т. О. Болоховська, Л. А. Клімас // Вісник Вінницького національного медичного університету. – Вінниця : ВНМУ. – 2007. – 11(2/2). – С. 718-722.
2. Мельник В. И. Редкие виды флоры равнинных лесов Украины / И. В. Мельник. – К.: Фитосоциоцентр, 2000. – 212 с.
3. Чопик В. И. Редкие и исчезающие растения Украины : Справочник / И. В. Чопик. – К. : Наукова думка. – 1978. – 211 с.